

Nr 36.

Av herr **Wistrand**, om utredning rörande möjligheterna att i kommunallagarna införa rätt till kommunal minoritetsrevision.

Den utomordentligt viktiga frågan om effektivare kommunal revision och medelsförvaltning har upprepade gånger varit föremål för riksdagens uppmärksamhet.

Då frågan till följd av motioner i andra kammaren förevar vid 1937 års riksdag, erinrade konstitutionsutskottet i sitt utlåtande, nr 18, om de avsevärda förbättringar, som genom 1930 års kommunallagar möjliggjorts, samt omnämnde med erkännande de då föreliggande — och sedermera förverkligade — planerna på upprättandet av ett kommunalt revisionsinstitut genom svenska stadsförbundets och landskommunernas förbunds försorg. Utskottet avböjde den i motionerna anförda tanken att i kommunallagarna införa bestämmelser om särskilda kvalifikationer för kommunernas revisorer, men att en förbättring åstadkommes i fråga om den kommunala revisionen vore, anförde utskottet, icke blott av betydelse för kommunerna själva utan jämväl för staten med hänsyn till de betydande belopp, som denna utbetalar till kommunerna. Det vore därför önskvärt, säger utskottet, att de kommunala strävandena på förevarande område kompletterades genom lagstiftningsåtgärder eller på annat sätt stöddes.

Utskottets förslag, som av riksdagen bifölls, innebar hemställan till Kungl. Maj:t om utredning och förslag »såväl angående sådan komplettering av kommunallagarnas bestämmelser om revision att pågående kommunala strävanden till en mera effektiv kommunal revision underlättas, som ock angående en förbättrad organisation av den inre kommunala medelsförvaltningen».

Huruvida åtgärd vidtagits i anledning av denna riksdagens hemställan, är icke bekant.

Jag anhåller nu att till övervägande få framföra ett med nyssnämnda kommunalfrågor nära besläktat spörsmål, nämligen om införande av rätt till kommunal minoritetsrevision. Att alltjämt mångenstädes råda sådana förhållanden, att en förbättring av kommunal revision och medelsförvaltning är starkt behöfvig ur såväl ekonomisk som allmän medborgerlig synpunkt, är så känt, att jag icke torde behöva närmare uppehålla mig därvid. Saken synes mig ha sådan vikt och betydelse, att ingen utväg bör lämnas oförsökt.

Det är icke sällsynt, att medborgarna i en kommun känna en viss oro med hänsyn till skötseln av kommunens angelägenheter eller rent av hysa misstankar, att allt icke står rätt till, men likväl år ut och år in icke komma till någon klarhet, huru därmed verkligen förhåller sig. Orsaken kan emellan-

åt vara förekomsten av ett visst koteribetonat majoritetsvälde, som icke behöver vara av partipolitisk art utan också kan vara en följd av släktförbindelser eller andra ovidkommande omständigheter, och varav följer att kommunens övriga invånare känna sig maktlösa. Få missnöjesanledningar kvarstå ouppklarade, blir följden lätt misshälligheter, förtal och annat, som icke är väl förenligt med en god kommunalanda.

Äro förefintliga misstankar berättigade, är det ur allmän demokratisk synpunkt högst angeläget, att de bli klarlagda, så att rättelse kan vinnas. Äro däremot misstankarna icke berättigade, så borde det ligga i det fria demokratiska systemets natur, att de bli undanröjda genom en fullständigt klar öppenhet över de kommunala förhållandena.

Principen om kommunala handlingars offentlighet skall visserligen giva varje medborgare rätt att taga del av räkenskaper och handlingar för att bilda sig en uppfattning, huruvida allt står rätt till. Principen kommer emellertid icke alltid till sin fulla rätt. Dess verkan kan beskäras genom att erforderliga handlingar tillhandahållas endast under snävt begränsade expeditionstider en eller annan dag i veckan eller genom att vederbörande icke har förmåga att ur det vidlyftiga materialet bilda sig en bestämd uppfattning. Skulle han önska anlita sakkunnig hjälp, blir detta ofta omöjligt genom den begränsade expeditionstiden.

Genom proportionellt val av kommunala revisorer borde en tillräckligt stark minoritet ha möjlighet att verkställa granskning, men det visar sig, att det även på denna väg ofta är svårt att få en genomgripande inblick i kommunens förvaltning. Om t. ex. för varje förvaltningsgren väljas två revisorer, så måste det inom den väljande församlingen, stämma eller fullmäktige, finnas en minoritet på mer än en tredjedel av de röstande för att minoriteten genom proportionellt val skall kunna utse egen revisor. Så stark minoritet är ofta icke för handen. Det är förresten icke alltid inom fullmäktige själva, som misstankar och missnöjesanledningar huvudsakligen förekomma, utan bland kommunens övriga invånare, utan att dessa dock ha förmåga att vid de allmänna valen i tillräcklig grad tillgodose sina intressen.

Det synes mig icke kunna bestridas, att icke önskvärda omständigheter av nu angivet slag allt emellanåt förekomma. Till min kännedom ha kommit flera fall, där en kommunal minoritet — såsom ett otvivelaktigt utslag av god kommunalanda — velat på egen bekostnad igångsätta tioårsrevision men genom majoritetens motstånd betagits möjligheten att taga del av räkenskaper och handlingar på ett sådant sätt, som för ändamålet skulle vara nödvändigt. Jag tror, att i säkerligen ännu flera fall en önskan att verkställa granskning förefunnits men icke kommit till uttryck, emedan möjligheterna att förverkliga den redan från början syntes uteslutna. Det säger sig självt, att misstankarna om att allting icke står rätt till under sådana förhållanden — berättigat eller oberättigat — vinna i styrka. Misssämjan växer, rykten komma i omlopp, och förhållandet mellan de olika medlemmarna i kommunen kan till slut bli olidligt.

Botemedlet synes mig vara att i kommunallagarna införa en bestämmelse om rätt till minoritetsrevision. En dylik skulle undanröja de här påtalade missförhållandena, och den skulle också i väsentlig mån bidra till det syfte, som riksdagen vid upprepade tillfällen visat sitt intresse, nämligen att stärka och effektivisera kontrollen över det kommunala räkenskapsväsendet. En sådan minoritetsrevision synes mig i själva verket vara ett klart demokratiskt krav, och det kan i ingen mån anses innebära någon inskränkning av den kommunala självbestämmanderätten.

Jag tillåter mig här erinra om bestämmelserna i 73 § aktiebolagslagen, enligt vilken aktieägare, som representera minst $\frac{1}{5}$ av hela aktiekapitalet, äga rätt att hos KB påkalla förordnande av särskild revisor att för deras räkning deltaga i revisionen av bolagets räkenskaper och förvaltning. Med ännu mycket större skäl än inom ett bolag synes man inom en kommun kunna hävda kravet på full rätt för en minoritet att få möjlighet att granska, huru kommunens angelägenheter skötas. Man skulle kunna tänka sig rätt för exempelvis $\frac{1}{5}$ av kommunens fullmäktige eller röstberättigade befolkning att påkalla undersökning av kommunens förvaltning genom egen revisor. Till förebyggande av missbruk synes denna rätt böra förenas med skyldighet för sökandena att själva stå för revisionskostnaderna mot det att sökandena erhålla förmånsrätt till ersättning ur de medel, som genom revisionen kunna återvinnas till kommunen.

På grund av vad här anförts får jag därför hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t, i samband med den av 1937 års riksdag begärda utredningen angående komplettering av kommunallagarnas bestämmelser om revision, ville låta utreda möjligheterna att i kommunallagarna införa rätt till kommunal minoritetsrevision.

Stockholm den 20 januari 1939.

Karl Wistrand

